

Prof. Jacek Romanowski Akademia Sztuk Teatralnych w Krakowie

Recenzja pracy doktorskiej p. t. „Metoda aktorska Jana Machulskiego na podstawie roli Klary w spektaklu <Magnetyzm serca, czyli śluby panięskie> w reżyserii Stefana Szmidta”, oraz dorobku artystycznego pani magister Natalii Matuszek.

Magistrantka jest absolwentką Wyższej Szkoły Komunikowania i Mediów Społecznych im. Jerzego Giedroycia w Warszawie. W roku 2015 uzyskała tytuł zawodowego magistra sztuki. Jej dyplomowe przedstawienia to „Migotliwa przestrzeń” w reżyserii i wg. scenariusza. Joanny Grabowieckiej, i „Szwaczki” Pawła Sali, które reżyserował Piotr Sieklucki. W pierwszym spektaklu, opartym na tekście „Duszycki” Tadeusza Różewicza i improwizacjach aktorskich, prezentowanym w warszawskim Centrum Sztuki Fort Sokolnickiego, zagrała rolę Desdemony, pozytywnie ocenioną przez recenzentów. „Szwaczki” to spektakl powstały w ramach koprodukcji warszawskiego Teatru Druga Strefa i krakowskiego Teatru Nowego. „...*Brawa dla aktorek, którym w zderzeniu z tak trudną dramaturgią udało się osiągnąć odpowiednią ekspresję, wyrazistość i wiarygodność emocji. Wszystkie bez cienia fałszu tworzą postaci z krwi i kości, omijając tym samym rafy społecznych stereotypów.*” Tymi słowami określił wysoki poziom gry młodych aktorek recenzent Wiesław Kowalski (portal „Teatr dla was”). Alicja Muller w „Teatrliach”(17. X 2015 r.) podkreślając jakość zespołowej gry dyplomantek, pisze: „...*zgrabnie oscylują między wstrętem a przyciąganiem, tworząc tym samym wielowymiarowy, niepokojąco uwodzicielski portret zbiorowy tych, którym odmawia się prawa do uczestnictwa w kulturowo-konsumpcyjnych rytuałach (po)nowoczesności.*”

Urodzona w Lublinie Natalia Matuszek jeszcze w trakcie studiów podjęła współpracę z teatrem Enigmatic Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, gdzie w roku 2014 zagrała w komedii Aleksandra Fredry „Świeczka zgasła” oraz w

sztuce „Boeing boeing czyli latające narzeczone” Marka Camolettiego. Oba spektakle reżyserowała doświadczona aktorka Alicja Jachiewicz.

Po ukończeniu studiów doktorantka związała się z Teatrem Fundacji Kresy 2000, przy której działa Scena Domu Służebnego Polskiej Sztuce Słowa Muzyki i Obrazu w Nadrzeczcu koło Biłgoraja. W „Lekcji polskiego” Anny Bojarskiej, w reżyserii Zdzisława Wardejna zagrała rolę 16 -letniej Emilii. *!.../Przepięknie, z wielkim talentem rolę Emilii poprowadziła bezbłędnie młoda, wybitnie utalentowana aktorka , pełna uroku Natalia Matuszek. Powinny się nią koniecznie zainteresować teatry.!.../Witold Sadowy E-teatr 28.10.2016*

Pobyt w Teatrze Fundacji Kresy 2000 znacząco wpłynął na powstanie projektu doktorskiej dysertacji. Reżyser Stefan Schmidt zaproponował Natalii Matuszek zagranie Klary w „Ślubach panińskich” Aleksandra Fredry. W trakcie pracy nad rolą Klary aktorka wykorzystywała metody pracy Jana Machulskiego, poznane w trakcie studiów. Wartościowe w pracy pani Matuszek jest przypomnienie osoby i metody pracy Jana Machulskiego - wybitnej postaci polskiego teatru i filmu. Kiedy wspominam liczne prace magisterskie, doktorskie i habilitacyjne, których byłem recenzentem, a których tematem były różne metody aktorskie, przychodzi mi na myśl powiedzenie Stanisława Jachowicza *„cudze chwalicie , swego nie znacie !...!”* Metoda i twórczość wybitnego aktora, reżysera, pedagoga, wieloletniego dziekana wydziału aktorskiego PWSFTviT - mistrza Jana Machulskiego stała się ostatecznie przedmiotem badań doktorantki wydziału aktorskiego zasłużonej Uczelni, która tak wiele Mu zawdzięcza. Silna potrzeba autorytetu skierowała uwagę doktorantki na osobę i dorobek artystyczny Jana Machulskiego. Cenne jest przytoczenie przez autorkę cytatu z książki Jana Machulskiego „Chłopak z Hollyłódz” : *!.../jestem za teatrem kreatywnym, odkrywczym, bez klasycznej sceny. Za teatrem , w którym widz byłby witany osobiście, gdzie nie był by anonimowy i gdzie po spektaklu będzie mógł zostać i porozmawiać jeszcze z*

aktorami o sztuce, o życiu, o tym jak ciekawiej realizować się i być szczęśliwym. Dziś teatr musi o tym wszystkim wiedzieć i być przygotowany do takich pytań. Dziś już nie można prowadzić teatru dla siebie./.../ Myślę, że postulat dobrze rozumianej służebności teatru wobec widzów jest nieustannie aktualny, niemniej bardzo trudny do zrealizowania, wobec narastającej polaryzacji poglądów i ostrych podziałów oraz konfliktów w dzisiejszym społeczeństwie.

Wg. Pani Matuszek metoda Jana Machulskiego /.../nigdy nie przybrała formy jednoznacznie sprecyzowanej/.../co prawda twórca opracował innowacyjny, akademicki program nauczania dla szkół artystycznych /.../ale nie zaprezentował dokładnych wytycznych swojego indywidualnego systemu aktorskiego. Na stronach książek zachował się jedynie zapis pracy nad warsztatem, światem wewnętrznym i dyscypliną zawodową inspirowany metodą Konstantina Stanisławskiego./.../

Drugi rozdział pracy „Tworzenie roli” jest szczerym opisem trudności, z jakimi przyszło Jej się mierzyć w trakcie budowania roli Klary w „Ślubach panińskich”. Refleksje ogólne, inspirowane dwoma książkami Jana Machulskiego – „Chłopak z Hollyłódź” i „Zawód aktor – rozmyślenia i projekty”, przeplatają się z opisami konkretnych zdarzeń z początkowego etapu prób, przez który mozolnie przechodziła posiłkując się radami swego Mistrza. W tych opisach przywołuje takie pojęcia jak np. „aktorskie ego”, „publiczna samotność”, „prawda życia – prawda sceny”, „minimum środków – maksimum wyrazu”, „być na scenie, a nie grać, udawać”, „nie jak? Tylko: CO”, „od świadomości do podświadomości”, „serce i rozum w zawodzie aktora”. Autorka trafnie dobiera do tych haseł- skrótów myślowych konkretny kontekst prób, w których uczestniczyła. Podążałam za kolejnymi odsłonami Jej „aktorskiej kuchni” w procesie budowania postaci Klary. Przedstawiony zapis elektroniczny daje wystarczające wyobrażenie o zrealizowanych zamierzeniach artystki. Wnikliwa, wielopłaszczyznowa analiza postaci, którą opisuje w rozprawie

doktorskiej znajduje odzwierciedlenie w realizacji scenicznej. Aktorka stworzyła wyrazistą i organiczną postać. Podsumowując pracę pisemną pozytywnie oceniam jej zwięzłość i klarowną kompozycję całości.

Po za wspomnianymi dokonaniem artystycznymi warto odnotować działalność pedagogiczną i scenopisarską doktorantki. Ukończyła kurs scenopisarstwa dla zaawansowanych w warszawskiej szkole Bahama Films. Jest współautorką scenariuszy filmów krótkometrażowych i pełnometrażowych filmów fabularnych. Jako dramaturg współpracuje z Teatrem im. Jana Kochanowskiego w Opolu. Budzi szacunek Jej aktywność na polu upowszechniania teatru wśród dzieci i młodzieży. Dotychczas przygotowała z młodzieżą gimnazjalną, według własnego scenariusza, bajkę „Królowa śniegu”, a z młodzieżą licealną zrealizowała spektakl „Pozwól mi” na podstawie powieści Isaaca Bashevisa Singera „Sztukmistrz z Lublina”. Ma za sobą doświadczenie nauczycielki teatru w Międzynarodowej Szkole Podstawowej i Międzynarodowym Liceum Ogólnokształcącym w Lublinie.

Biorąc pod uwagę wszystkie wspomniane wyżej dokonania doktorantki uważam, że posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej i artystycznej. Jej praca doktorska pod tyt. „Metoda aktorska Jana Machulskiego na podstawie roli Klary w spektaklu <Magnetyzm serca, czyli śluby panięskie> w reżyserii Stefana Szmidta”, spełnia wymagania, określone w art. 187 Ustawy z dn. 18.VII 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t. j. Dz. U. z 2021r.poz. 478 ze zm.). Zatem popieram starania doktorantki o uzyskanie stopnia doktora w dziedzinie sztuki, dyscyplinie sztuki filmowe i teatralne.

Prof. dr. hab. Jacek Romanowski

Akademia Sztuk Teatralnych im. St. Wyspiańskiego w Krakowie

Kraków 2.V. 2023